

Elias Nilsson

”Sensationsmannen” från Lit

Per-Olof Eriksson

Det 15:e Vasaloppet 1938 var tänkt att vara ännu ett segerlopp för den svårslagne Arthur Häggblad från Umeå, som vunnit tre gånger tidigare, senast året innan. Men redan från starten tog den 27-årige Elias Nilsson, Lit, täten och behöll ledningen hela loppet in i mål.

Elias, som åkte för Östersunds SK, hade innan starten aldrig åkt längre än 5 mil i ett lopp. Nu utklassade han de många starka konkurrenterna i den 9 mil långa kapploppningen på skidor.

Redan 1936 och 1937 ville Elias ställa upp i Vasaloppet men ÖSK-ledningen sade ifrån. De trodde inte på honom och ville inte satsa på en start. Starten 1938 skedde därför utan att klubben tillfrågades.

Chefen på skidfabriken lät honom gå upp på vindslagret och välja de skidor han ville ha. Han tog de längsta björkskidorna han fann. Sedan hyvlade han ned bredden rejält. Det blev ett par lätta skidor.

En ung Elias Nilsson

Barndom i Stugun

Elias Nilsson föddes år 1910 och växte upp i Katrinehill i Stugun, som en i en 15-hövdad syskonskara. Skidåkning var en vanlig och billig fritidssysselsättning.

När han var 16 år flyttade familjen först till Lit och sedan vidare till Lillsjöhögen. Han fick så småningom anställning vid L A Jonssons skidfabrik i Östersund och åkte mellan hem och jobb på cykel eller skidor. I 20-årsåldern började han alltmer engagera sig i tävlingsåkning. Utöver den träning han fick till och från arbetet användes helgerna till träning. Några anlagda spår fanns inte så den fick utövas i obanad terräng eller längs vintervägar. Det innebar mycket stakåkning som gjorde honom särdeles rygg- och armstark, en egenskap som skulle komma väl till pass i Mora.

Elias deltog i många lokala och nationella tävlingar. Han tillhörde de främsta bland Jämtlands skidåkare, men utan att skörda några exceptionella framgångar. På de SM-tävlingar han deltog i slutade han på 15:e resp. 18: plats. Något bättre gick det på de DM-tävlingar han ställde upp i.

Inför Vasaloppet

Fredag den 4 mars gav sig Elias Nilsson iväg med tåget mot Dalarna. Efter en tvådagarsresa - med övernattnig i Sveg - nådde han Sälen på lördagen. Han tog en titt på spåret och vallade, utifrån sin egen bedömning av föret, med en egen blandning.

På söndagsmorgonen den 6 mars släpptes de 115 startande iväg. Det var -1 och Elias med startnummer 89 tycktes ha vallat helt rätt.

Mer av en slump än av planering hamnade han direkt i tätklungan. Han kände att han kunde hålla tempot bra och t o m dra ifrån det övriga fältet.

I Vasaloppsspåret

Efter Mångsbodarna

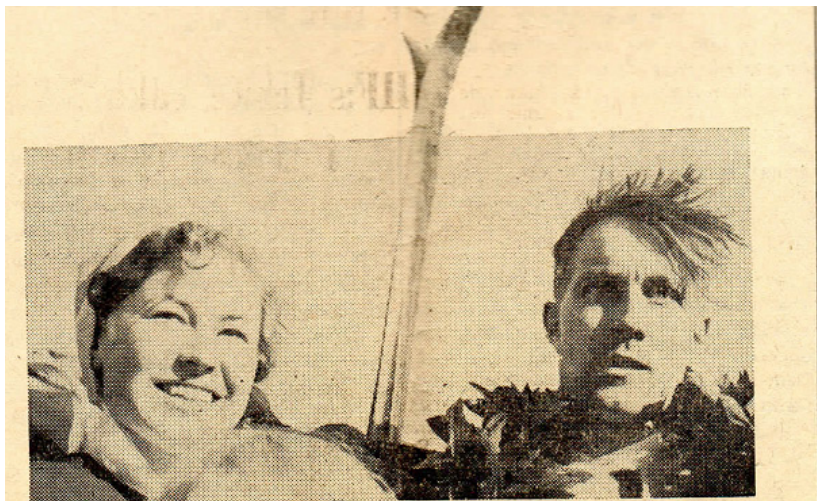
Förspårnet till de övriga ökade hela tiden och som mest låg han tio minuter (!) före den närmaste konkurrenten.

Storfavoriten Arthur Häggblad hade satsat på klistervalla och blev allt längre bakom. Det fick honom att byta till bättre vallade skidor. En icke tillåten åtgärd vilket gjorde att han diskvalificerades efter målgång.

Under senare delen av loppet började dock en av Elias´ skidor att gå

påfallande trögt. Han tog sig ändå i mål som segrare med en marginal på 6 minuter till tvåan. Tiden blev 5:48:28 vilket var den tredje bästa tiden sedan Vasaloppets start 1922.

Han kunde sedan notera att den tröga skidan slitits så kraftigt på

Fröken Maît Sundin ser lika lycklig ut som segraren efter fullgjort värv.

Det vore fel att säga att Elias Nilsson från Östersunds SK är en okänd löpare, ty han tillhör sedan flera år tillbaka eliten i Jämtland, men för vasaloppshälsningen blev han i varje fall den verkliga sensationen. Ingen visste faktiskt vem han var när hans namn kom upp på anslagstavlan första gången, och mystiken kring den snabbåkande jämtan steg med varje rapport från banan. Inte ens de närvarande experterna visste riktigt var man skulle ta igen honom och inte heller hade han så värst många bekanta när han stakade in mellan målstängerna. Men han fick bekanta i massor så fort han fått av sig skidorna och det dröjde inte länge förrän hans namn kablades ut över hela Norden: Elias Nilsson, sensationsmannen från Östersund.

Ur Falukuriren, FK

det hårda föret i senare delen av loppet att skruvarna som höll fast bindningen trängt ut i glidyten! Att bara en skida slets så hårt förklarade skidsnickaren Elias med att just den felaktigt tillverkats med träfiberna tvärgående i stället för längsgående.

Den oväntade, men överlägsne, segraren betraktades naturligtvis som en "sensationsman" av press och publik. Första pris var en radio.

Elias Nilsson mottogs triumfartat när han anlände hem till Jämtland.

Östersunds-Posten (mars 1938) beskriver det på följande sätt:

”Det var åtskilligt med folk nere på Centralen igår afton för att vederbörligen taga emot och klappa om årets sensationelle Vasaloppssegrare, Elias Nilsson. Så snart Svegståget hade ångat in, fullkomligt stormades hans kupé och när den segerstrålände Elias steg ut på perrongen överlämnade ÖSKS-ordföranden, med ett tack, en stor bukett rosor. Sedan man avhurrat och upprepade gånger hissat den leende skidhjälten bar man honom i triumftåg genom staden upp till hotell Standard.”

Elias deltog också året därpå i tävlingen. Han låg länge och tampades i en tåtkvartett – med bl a Alfred Dahlqvist och Alfred Lif från Mora - men klubbforet tog hårt på krafterna. Den här gången hade han inte träffat rätt med sin vallning. Han gick dock i mål som femte man efter segrande Lif. Ett hedrande resultat som visade att hans seger året innan inte var någon slump.

Fortsatt intresse för skidsporten

Elias deltog också 1940 och placerade sig även då bland de främsta. Efter detta lade han tävlandet på hyllan. Han blev inkallad och låg en tid vid finska gränsen. Skidåkningen fortsatte att vara ett viktigt fritidsnöje långt upp i åren. Han var också aktiv i att stödja åkare och tävlingar.

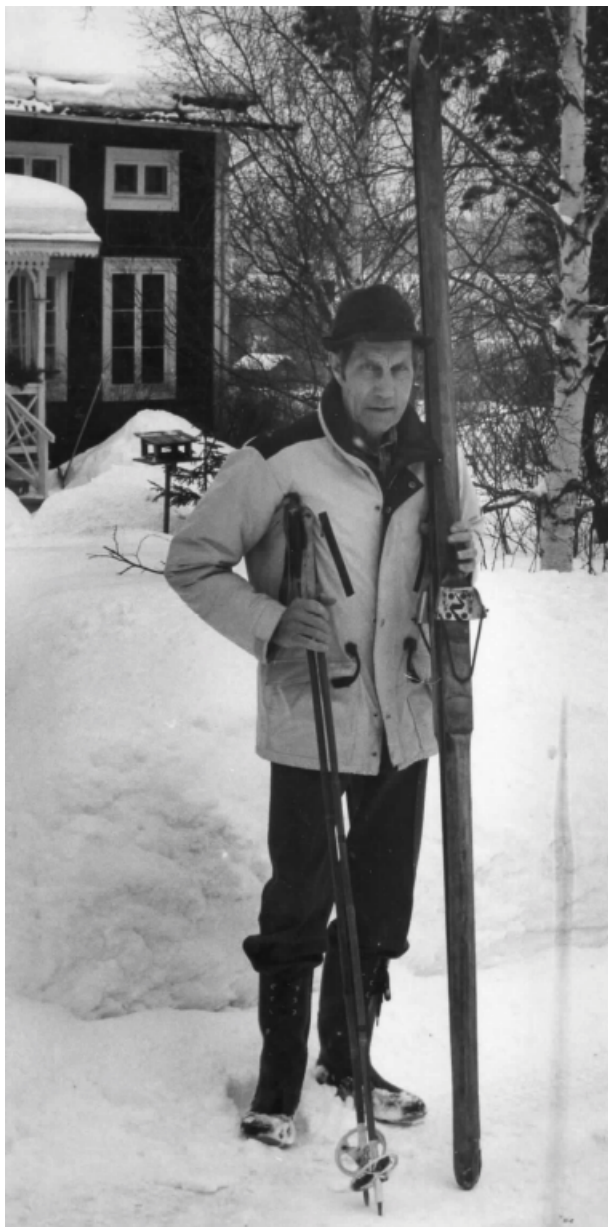
Elias kunnande inom snickaryrket gjorde att han var efterfrågad för jobb inom allt från husbyggen till finsnickeri. Tillsammans med brodern Edvard hade han också en tid egen snickeriverkstad i Lugnvik strax efter kriget. Där gjorde de köksinredningar. Då han innehade byggmästartillstånd kunde han själv ta på sig att bygga villor i Östersund

Hans omfattande prissamling samt det skidpar han använde i segerloppet finns idag på Jämtlands länsmuseum, och kan beses i det s.k. ”Havremagasinet”.

Sitt levnadslopp fullföljde den jämtländske skidhjälten 2001 i en ålder av 91 år.

Ett stort tack till Allis Eriksson, Göran Nilsson och Nils-Johan Nilsson, syskonbarn till Elias, som generöst har bistått med bilder, uppgifter och synpunkter.

Elias Nilsson med segerskidorna